

Miljøbevægelsen NOAH
Nørrebrogade 39, 1 tv.
2200 København N

Til Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet
Holmens Kanal 20
1060 København K

København, den 3. februar 2020

Re: J.nr. 2019-2855

Høringssvar fra Miljøbevægelsen NOAH

Forslag til klimalov – det der står – og det der ikke står

Forslaget til klimalov er ikke det, som tusinder sidste år skolestrejkede for, marcherede for og demonstrerede for.

Forslaget til en ny klimalov (herefter: lovforslaget) er bortset fra målsætningen om 70 procents reduktion af drivhusgasudledningerne i 2030 i forhold til 1990-niveauet stort set kun en lov om et klimaråd – akkurat som den eksisterende klimalov fra 2014.

Ét vigtigt fremskridt er der dog: den nuværende og fremtidige regeringer forpligtes til at handle. Det modsatte regeringen Thorning-Schmidt og centraladministrationen sig i 2014.

Men det, der står om handlepligten, er meget uklart. I bemærkningerne siderne 8 og 17: ”*Handlepligten indtræder, hvis det ikke kan anskueliggøres, at klimalovens mål nås. Dette under hensyntagen til, at man endnu ikke kender de præcise virkemidler, der skal til for at nå hele vejen i mål i forhold til 70 pct. reduktion af drivhusgasser i 2030 i forhold til 1990 samt klimalovens principper for klimaindsatsen.*” Hvad med de øvrige steder i bemærkningerne, hvor handlepligten omtales, eller hvor der i lovforslaget står at ministeren 'fastsætter', 'offentliggør' eller 'udarbejder' - det skal vel også forstås som en pligt - men vel ikke kun " *hvis det ikke kan anskueliggøres, at klimalovens mål nås.* ”

Vi finder desværre grund til at kritisere lovforslaget - ikke så meget på grund af det, der står - som på grund af alt det, der mangler.

Lovforslaget ligner rigtig meget den aftale, som et stort flertal af Folketinget indgik den 6. december. (Herefter: aftalen). Hvis en Christiansborgsk aftalelogik gør, at aftalens udmøntning i lov ikke kan blive bedre/anderledes end selve aftalen, så er høringsprocessen ret omsonst. Omvendt: hvis loven godt kunne være stærkere end aftalen, så er det mærkeligt, at den ikke er blevet det, men det lader i det mindste det håb tilbage, at for eksempel dette høringssvar kan rette op på manglerne.

Lovforslaget – det der står

Formålsparagraffen om 70 procents reduktion i 2030 afslører ikke, hvorfra dette tal kommer, og det fremgår heller ikke af bemærkningerne.

Der præsenteres fire principper, hvor det første er erkendelsen af det globale problem, som mest handler om Danmark som foregangsland. Der står, at Danmark har et historisk og moralsk ansvar om at gå forrest. Det bliver dog ikke forklaret nærmere, hvor det ansvar kommer fra eller hvad det vil sige at gå forrest. Det kunne bunde i FN's Klimakonvention, men det burde så have konkrete implikationer, der ville gøre forslaget stærkere.

De næste tre principper handler om omkostningseffektivitet, erhvervsudvikling og konkurrencekraft, offentlige finanser og beskæftigelse, sammenhængskraft og social balance.

NOAH er meget tilfreds med, at der lægges vægt på "*reelle, indenlandske reduktioner*". I den forbindelse er det rimeligt, at der ikke må ske 'lækage', men det forekommer overdrevet, at "*danske tiltag*" skulle kunne "*flytte[r] hele drivhusgasudledningen uden for Danmarks grænser*". (Vores understregning). Tilføjelsen: "*Dansk erhvervsliv skal udvikles, ikke afvikles*" virker både påklistret og malplaceret, idet en lang række klimatiltag netop i høj grad kunne være med til at udvikle dansk erhvervsliv.

Når den meget kortfattede lovtekst bruger så forholdsvis meget plads til netop disse tre principper, kan man (vi) godt frygte, at de er sat ind for at sikre sig mod radikale omstillingstiltag – på trods af at klimakrisen i den grad kalder på radikale løsninger.

I bemærkningerne står, at Klimarådet skal 'forholde sig til' disse principper. Det er svært at læse som andet, end at Klimarådet akkurat ikke skal anbefale 'radikale' løsninger.

Resten af lovforslaget er en opremsning af proceselementer: ministeren skal hvert 5. år lave en klimamålsætning og en klimahandlingsplan. Klimarådet skal bistå og anbefale, lave status og kommentere, lave et katalog over virkemidler. Ministeren skal hvert år udarbejde et klimaprogram, med status og planlagte tiltag og en redegørelse for Klimarådets anbefalinger og om ministerens holdning hertil. Og mere status. To lange paragraffer handler om Klimarådets organisering.

Alt i alt et lovforslag, der handler om procedure og processer og handlepligt, uden at det giver nogen anvisning af indhold og retning af det kommende klimaprogram, og hvad handlepligten handler om.

Lovforslaget – det der ikke står

Den første og største mangel ved forslaget er, at det ikke indeholder et drivhusgasbudget for Danmark, som er et helt afgørende redskab, hvis man vil styre klimapolitikken.

Budgettet er det miljømæssige råderum, her den danske andel af den mængde drivhusgasser, som videnskaben skønner, at hele verden kan udlede for fremtiden for at kunne undgå, at den globale gennemsnitstemperatur overstiger en bestemt grænse – med en defineret sandsynlighed. Desværre har Klimarådet ikke rådet regeringen til at inkludere et budget, hvilket NOAH og organisationerne bag borgerforslaget har kritiseret meget kraftigt.

Det burde ikke være for sent at indskrive i lovforslaget, at der skal udarbejdes et drivhusgasbudget, selv om det ikke bliver nævnt som en bestemt størrelse. Det er det eneste middel, vi har, selv om vi efterhånden er derhenne, at der næsten intet realistisk råderum tilbage. Flere og flere forskere tager bladet fra munden og siger, at vi godt kan opgive 1,5 graders tærsklen og selv 2 grader vil være næsten umuligt at overholde.

Men med et defineret budget ville offentligheden have noget at forholde sig til. Målsætningen om 70 procents reduktion i 2030 kan man kun sige noget meningsfuldt om, hvis det underliggende budget lægges frem. Sammen med budgettet er det nødvendigt at gøre rede for, hvor stor risiko man vil acceptere for at temperaturtærsklen på 1,5 grader eller 2 grader bliver overskredet.

70 procents reduktion i forhold til udledningerne i 1990 siger også kun noget, hvis man samtidig fortæller, hvilke udledninger der er inkluderet. Er udledningerne fra biomasse, international luftfart og skibsfart med? Hvis luftfartens udledninger er med, bliver så den ekstra klimapåvirkning medregnet, når udledningerne sker højt over jordoverfladen?

Gabet mellem mål og handling - globalt og i Danmark

FN's miljøprogram, UNEP, offentliggør årlige vurderinger af gabet mellem de reduktioner, verden burde gennemføre, og så dem, der rent faktisk er udsigt til, hvis landene overholder de løfter, de har givet om reduktioner. [The Emissions Gap Report 2019](#).

Ifølge det globale budget i denne rapport skal hele verden reducere sine udledninger med 7,6 procent om året fra 2020. Hvis Danmark gør det, så vil vi i 2030 ramme de 70 procent. Dvs. 70 procent er slet ikke ambitiøst i forhold til den globale opgave, og vi vil ikke løfte vores historiske og moralske ansvar endsige være et foregangsland, kun ramme gennemsnittet.

Det er ikke rimeligt eller retfærdigt, at for eksempel et fattigt afrikansk land med meget lave aktuelle - og historiske - udledninger skal reducere deres udledninger med 7,6 procent om året, hvis rige lande som Danmark kun gør det samme. Ergo må Danmark reducere med en højere procentsats. NOAHs beregninger siger 20 procent år for år og en reduktion omkring 90 procent i 2030.

TABEL

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
MtCO2	MtCO2		Reduktion	MtCO2	Start-slut	MtCO2		NOAHs		
1990	2030		12030	2020	Fra 2020 til	Budget	periode	Budget 2020-2050	Overskridelse	Overskridelse i procent
91	30	33%	67%	62	2050-lineær	960	2020-2050	305	655	214.8%
91	42	46%	54%	62	2050-exp	524	2020-2050	305	219	71.8%
91	31	34%	66%	62	2040-lineær	640	2020-2040	305	335	109.8%
91	11	12%	88%	62	2040-exp	350	2020-2040	305	45	14.8%
91	25	27%	73%	62	2036-lineær	518	2020-2036	305	213	69.8%
91	9	10%	90%	62	2036-exp	306	2020-2036	305	1	0.3%

Tabellen illustrerer tre reduktionsperioder fra 2020 til et år med næsten nul-udledning. For hver periode er givet en lineær reduktionssti (med samme reduktion hvert år) og en eksponentielt aftagende reduktionssti (med samme procentsats i reduktionerne år-for-år). Udgangspunktet er i alle tilfælde en samlet udledning i 1990 på 91 MtCO2 og en samlet udledning i 2020 på 62 MtCO2.

Kun i den nederste række nås en samlet udledning i perioden, der matcher det budget NOAH har beregnet ud fra IPCC's 1,5 C rapport, nemlig 305 MtCO2. Overskridelserne ses i de to sidste kolonner.

Siden vedtagelsen af Klimakonventionen i 1992 har det stået klart, at de lande, der har det største historiske ansvar for drivhusgasudledningerne, også må løfte den største del af opgaven. Det har de rige, tidligt industrialiserede lande ikke gjort.

Det er det kampen på alle COP'erne har stået om i 25 år. Hvem skal gå forrest med reduktionerne - og betale for tab og ødelæggelser.

Lovforslaget er simpelthen ikke præcist nok som ramme til, at loven vil kunne virke efter hensigten - ikke engang i forhold til de 70 procent.

Internationale forpligtelser, klimafinansiering - loss & damage

Klimaloven bør indeholde et afsnit, der forpligter Danmark til at leve op til sit globale ansvar, jf. Klimakonventionen, ikke kun via indenlandske reduktioner, men også i form af klimafinansiering, der skal være 'ny og additionel' samt omfatte bidrag til 'loss & damage'. Det skal foregå med respekt for oprindelige folks rettigheder, ligestilling og kvinders rettigheder.

Verdensmålene, SDG

Katherine Richardson, professor på KU og medlem af Klimarådet har i en ny bog *Hvordan skaber vi bæredygtig udvikling for alle* beskrevet det, hun kalder Spændingsfeltet mellem verdensmålene.

Det er en spænding mellem tre mål, der relaterer sig til miljø, biodiversitet og klima, nemlig 13: Klimaindsats; 14: Livet i havet og 15: Livet på land - på den ene side og på den anden side seks mål, der relaterer sig til menneskelig velfærd: 1: Afskaf fattigdom; 2: Stop sult; 3: Sundhed og trivsel; 4: Kvalitetsuddannelse; 5: Ligestilling mellem kønnene og 6: Rent vand og sanitet.

KR skriver: "*Når ressourcerne er begrænsede, og der stadig er mange mennesker på Jorden, for hvem verdensmål 1 til 6 ikke er indfriet, betyder det, at verdensmål 10 - mindre ulighed - er centralt for fortsat samfundsudvikling.*"

Med andre ord: verdensmål 10: Mindre ulighed er det mål der som en prisme samler de tre miljø-, biodiversitets- og klimamål på den ene side og de seks velfærdsmål på den anden. Det er det som flere og flere miljø- klima-, udviklings- og sociale organisationer i hvert fald siden 2004 har udtrykt med parolen Climate Justice Now!

Efter alle disse år med svigtede løfter og manglende handling er det på tide, at klimaretfærdigheden afspejles i en dansk klimalov.

Om Klimarådet og dialogforum.

Det fremgår af bemærkningerne side 20, at nye medlemmer af Klimarådet skal vælges efter enighed af Klimarådets medlemmer. Der står, at det er af hensyn til Klimarådets uafhængighed, hvilket er prisværdigt. Men det vil betyde, at det enkelte rådsmedlem får en veto. Det er måske for vidtgående.

Med hensyn til det foreslåede Klimadialogforum bør det sikres, at de unge som i så høj grad har været med til at bringe klimaet op på den politiske dagsorden - og meget mere end for eksempel erhvervsorganisationer - bliver repræsenteret, uanset at de kun i ringe grad er organiseret i NGO'er.

Om klimaneutralitet, delmål, Parisaftalen, fleksible mekanismer og no back-sliding.

I bemærkningerne side 28 står: *Klimaneutralitet vurderes ud fra en sammenligning af opgørelser af drivhusgasser, der udledes, og drivhusgasser, der optages i Danmark. Der er opnået klimaneutralitet, når der ikke udledes flere drivhusgasser, end der optages. [...] Med Parisaftalen er der enighed om at arbejde for at holde den globale temperaturstigning nede på 1,5 grader. Danmarks klimaindsats skal understøtte denne målsætning.*

Og side 30: *"Delmålene skal fastsættes under hensynstagen til rammerne i Parisaftalen, den klimavidenskabelige udvikling, det langsigtede mål om klimaneutralitet i senest 2050, med Parisaftalens målsætning om en temperaturstigning på maksimalt 1,5 grader for øje og efter inddragelse af Klimarådet. Et nyt mål, der fastsættes, må, jf. aftale om klimalov, ikke være mindre ambitiøst end det seneste fastsatte mål. Dette følger af Parisaftalens princip om "no back-sliding"."*

NOAH finder, at Danmark skal forpligte sig til at yde sit fair bidrag til '1,5 graders målsætningen' og ikke blot "understøtte" eller at have Parisaftalens 1,5 grader "for øje". Med mindre delmålene befinder sig på en reduktionskurve, der er i overensstemmelse med den danske andel af det globale 1.5 graders budget, er det vanskeligt at se, hvad de skal gøre godt for.

Klimaneutralitet er ikke et 'neutralt' begreb. NOAH anvendte ikke udtrykket i vores klimalovforslag i 2010, men skrev: *Loven skal sikre, at Danmarks udledning af drivhusgasser hurtigt reduceres til et niveau, der er mindre end hvad der optages i planter, jord og sediment via naturlige processer og mekanismer.*

Hvis klimaneutralitet forstås som *optaget i planter, jord og sediment via naturlige processer og mekanismer*, så kan vi acceptere brugen. Men hvis det kan inkludere CO₂-fangst og lagring (CCS eller BECCS) er vi stærkt imod. Og hvis det betyder, at udledning af CO₂ fra afbrænding af biomasse betragtes som CO₂-neutralt, så er vi stærkt imod. Det betyder for os at se, at definitionen må tydeliggøres.

Klimaneutralitet i 2050 (forstået som at udledningerne *er mindre end hvad der optages i planter, jord og sediment via naturlige processer og mekanismer*) er efter NOAHs vurdering for sent, hvis dansk klimapolitik skal være i overensstemmelse med en klimavidenskabelig vurdering af 1,5 graders målsætningen, dvs. det globale råderum jf. tabellen ovenfor.

"No back-sliding" bør efter NOAHs opfattelse skrives direkte ind i lovteksten, mens kattelommen til fleksible mekanismer (bemærkningerne side 10) bør fjernes.

Lovforslaget – det der ikke står: programmer

Det næste, vi savner, er specificerede krav om programmer for arealanvendelse, energibesparelser og energieffektivisering, fremme af vedvarende energi, affaldshåndtering, transport - og et klimatilpasningsprogram, sådan som [NOAH foreslog i 2010](#).

Her om arealanvendelse som eksempel: (se § 11 i NOAHs forslag)

Et program for en økologisk og bæredygtig arealanvendelse, som hænger sammen med klimalovens målsætninger, budgetter og øvrige programmer. Det skal angive konkrete målsætninger og virkemidler

til at øge optag af kulstof/CO₂ (dræn) og begrænse udledningen af drivhusgasser. At øge kulstofoptaget er lige så vigtigt som at reducere udledningerne.

Programmet skal angive sammenhængen med handlingsplaner, strategier og politiske aftaler, der er indgået vedrørende land- og skovbrug, biodiversitet og natur- og miljøforhold, herunder eventuelle interessekonflikter, som begrundet en konkret prioritering,

Og programmet skal angive sammenhæng med og eventuelle konflikter i forhold til gældende internationale aftaler, EU-retsforskrifter og dansk lovgivning i øvrigt.

Det skal angive forslag til initiativer, virkemidler og mekanismer, der skal bidrage til opfyldelsen af målsætningerne og fjernelse af barrierer, og den periode, som programmet vedrører.

Lovforslaget – hvad der heller ikke står

En anden meget vigtig del af en stærk klimalov vil være bestemmelser om koordinering med anden lovgivning, så denne udformes og anvendes på en måde, der er i overensstemmelse med klimalovens målsætninger og budgetter. Kommuner og virksomheder støder for eksempel hele tiden ind i lovgivning og bestemmelser, der er selvmodsigende og i strid med miljø- og klimamål.

I bemærkningerne side 19 står: "*Klima-, Energi- og Forsyningsudvalget kunne indkalde relevante fagministre til gennemgang af de dele af regeringens klimaprogram, som den enkelte fagminister har ansvar for, herunder på både det nationale og det internationale område.*"

Det fremgår ikke, at andre fagministre er forpligtet til at sikre, at lovgivning og administration på deres ressortområder lever op til Klimalovens og klimaprogrammernes målsætninger.

Klimaloven bør have et afsnit, der omfatter den indsats, som borgerne og den offentlige sektor nødvendigvis må fortsætte og forstærke for at bidrage til den samlede danske indsats, dvs. energibesparelser og energieffektiviseringer, indkøb og forbrug, transport mv.

Klimaloven bør også fortælle, hvilket område, der er omfattet, som i NOAHs forslag: § 3. Loven gælder på land- og søterritoriet og i den eksklusive økonomiske zone, for flyvninger, der foregår fra eller ankommer til en flyveplads i Danmark og for bunkring af skibe foretaget i Danmark.

Det ville utvetydigt betyde, at olie- og gasaktiviteterne i Nordsøen også bliver omfattet - målt i forhold til et dansk CO₂-budget bør der være fuldt stop for den 8. udbudsrunde og en udfasning af olie- og gasproduktionen i overensstemmelse med drivhusgasbudgettet. International luftfart og skibsfart, som til stadighed er sluppet uden om krav i de internationale klimaforhandlinger vil ikke slippe helt som i regeringens forslag,

Sammenfatning

Sammenfattende må vi desværre konstatere, at det foreliggende forslag til klimalov slet ikke vil leve op til de store forventninger, der er skabt i befolkningen om en ny, ambitiøs linje i klimapolitikken.

Regeringen - både den nuværende og de kommende - vil blive udsat for et stadigt pres for at slække på snart det ene og snart det andet, når loven ikke er stærkere udformet.

Klimakrisen har hele tiden u hensigtsmæssige konsekvenser for nogen, for nyligt for eksempel indonesere og australiere. Men hvad bliver der af det historiske og moralske ansvar, hvis man vil forsikre sig mod den slags konsekvenser ved at overlade det til andre at rage kastanjerne ud af ilden for en?

Klimaloven bør være det redskab, regeringer har til at holde målet klart for sig selv - og når de udsættes for pres. Til den ende er der brug for et drivhusgasbudget i loven.

Det er ikke for sent at rette op på det.

Med venlig hilsen

Palle Bendsen

NOAH Klimaretfærdighed og Energi

NOAHs publikation [En dansk klimalov november 2019](#) inkl. NOAHs forslag til en klimalov fra 2010.

NOAHs beregninger af budget og [Reduktionsveje i klimaloven november 2019](#)